

GÜNDEM

Zor Zamanlarda Millet Olmak...

Doç. Dr. Mehmet Akif OKUR
Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Türk milleti yeniden ateşle imtihan ediliyor. Cenab-ı Allah'ın yardımı ve kahraman dedelerimizin cansiperane fedakârlıkları sayesinde büyük bir yeryüzü yangınından kurtararak bugünlere taşıdığımız Türkiyemiz, belirli açılardan yüzyıl önce yaşadıklarımıza benzeyen tehditlerle karşı karşıya. Küre ölçeğinde hayli zamandır ekilen kin ve nefret tohumlarının en kanlı meyvelerini vermeye başladıkları bir dünyada, cehenneme çevrilen bir coğrafyanın ortasındayız. Büyük güçler arasında basamak basamak yükselen gerilim ve rekabet, sınırlarımızın hemen dibindeki çatışmaların çehresini değiştiriyor. Neredeyse tüm önemli devletlerin şu ya da bu büyüklükteki askerî unsurları, değişik vesilelerle etrafımızdaki bölgelerde mevzileniyor. Bu yüzden; PKK, DHKPC, DAES, FETÖ... Etnik ve dinî motifli terörün türlü biçimlerinin art arda can evimize nişan alışları bir tesadüfün eseri değil.

Tarih bir kez daha makas değiştirirken geleceğimize kasteden bu dev fitne dalgasını bertaraf edebilmek için "millet olma şuuru" gibi manevi direnç kaynaklarımızdan beslenmeye muhtacız. Yaşadıklarımızın ışığında millet üzerine tefekkür etmek, bu kuvvet pınarından layıkıyla faydalanmamızı kolaylaştıracaktır.

"Milleti" anlamak için yürütülen çalışmalar ve yapılan akademik tartışmalar muazzam bir literatür oluşturuyor. Bu ummanı kulaçlamaya başlayanlar, kısa sürede şunu fark ederler. Kütüphane raflarını dolduran binlerce cilt, bir temel soru etrafında kaleme alınmıştır: "Tek tek fertler, nasıl millet ölçeğinde 'biz' şuuruyla birbirlerine bağlanırlar?" Buna verilen en önemli cevaplardan biri; Türkiyemizi darbe terörüne karşı kenetleyen birlik ruhuna benzer örneklerle dayanır. Büyük buhranlar, milletleri doğuran ana rahmidir. 15 Temmuz gecesi tesadüf eseri yan yana gelmiş yığınlar değil de "biz şuuruna" sahip bir millet olduğumuz için ufkumuza çöken karanlığa teslim olmadık. Omuz omuza verilen bu mücadelenin hatıraları da "biz şuurumuzu" geleceğe taşıyacak yeni bir manevi enerji üretiyor. Yani, millet olduğumuz için tehditlere karşı ortak refleksler gösterebiliyoruz. Sergilediğimiz müşterek tavırların gönlümüze işlenen hatıraları sayesinde de millet kalabiliyoruz.

Bu çift yönlü ilişkiyi daha iyi kavrayabilmek için yüz yıl önce lügatımıza giren bir kavramı hatırlamalıyız: mefkûre. Büyük bunalımlar mefkûrelere, mefkûreler de milletlere hayat veriyor. Bize, mefkûrelerin tıpkı 15 Temmuz gecesi ve sonrasındakiler gibi "galeyanlı toplantılarda" doğduğunu ve millete "ruh üflediğini" Gökalp göstermiştir. Rahmetli Nevzat Kösoğlu, bu düşüncüyü şu şekilde ifade eder: "Bir millet büyük bir felakete uğradığı, varlığı tehlikeye düştüğü zaman ferdî şahsiyetler silinir, herkesin ruhunda millî şahsiyet yaşar... ..Felaketler kalpleri birleştirir, tek yürek yapar; bundan mefkûre doğar ve daha sonra dal-budak salar, çiçeklenir, yeni kurumlar oluşturur."

Büyük tehlikelerin tetiklediği heyecanlı toplantılar, gündelik hayatın ve yıpratıcı siyasi kavgaların parçalayıp dağıttığı insanları, yeniden güçlü duygularla kenetlenmiş bir millet hâline getirebilir. Böyle zamanlarda fertler, aralarındaki ortak bağları hissederek ve benliklerinin derinliklerinden kopan coşkuyla bir milletin evladı olduklarını idrak ederler.

Yeni bir mefkûrenin doğuşu için gerekli böyle bir enerji, darbe terörünün tetiklediği, Anadolu'nun en ücra bölgelerine kadar yayılan gösterilerde kendisini açığa vuruyor. Gelip-geçici olmaması, toplumsal dokumuz ve kurumlarımızdaki tahribatın tamirini kolaylaştırarak kalıcı sonuçlar doğurması bazı faktörlere bağlı. Bunların başında da

“millet mefkûresinin” doğru anlaşılması, ne olduğu kadar ne olmadığına da iyi bilinmesi geliyor.

Millet, birbirlerini “eşit onurda” kabul eden insanların kader ortaklığıdır. Milleti var eden objektif unsurlara dair listelerde sıralanan dil, din, tarih ve kültür gibi unsurların hepsi, bu neticenin sağlanmasına hizmet ettikleri ölçüde “millet mefkûresi” bakımından değerlidirler. Ancak örneğin kelimeler, gönülleri birleştirmek yerine komşuyu komşudan ayıran nefret ideolojilerinin emrinde birer savaş aracına dönüşmüşlerse aynı dili konuşmak millet olmamıza yetmez. Yahut, mukaddes dinimizin yüce ilkeleri, yüzünü aynı kibleye çeviren insanlar arasına husumet sokmak için tahrif ediliyorsa, sadece lafızda kalan dindaşlığımız millet olmamızı sağlamaz. Uzun asırlar boyunca aynı devletin çatısı altında yaşayarak ürettiğimiz müşterek tarihin hatıraları, sürekli kavgaların malzemesine dönüştürülüyorsa millet olmanın huzurunu yüreklerimizde hissedemeyiz. Söz konusu durum, köken ve akrabalık bağlarımız bakımından da geçerlidir. Bu yönüyle millet, her gün farklı kesimlerden millettaşlarımızla kurduğumuz ilişkiler esnasında yenilenen gündelik bir referandumdur. Birliğimizi ve istikbale beraberce yürüme irademizi, karşılıklı olarak sergilediğimiz tavırlarla her gün yeniden oylarız.

Türk milleti mefkûresine saldıran farklı renklerdeki terör örgütleri, ideolojik tuzaklarını işaret ettiğimiz noktalar üzerine kuruyorlar. Bunlarla layıkıyla mücadele edebilmek için bölücü ve yıkıcı unsurların yaslandıkları zihniyet dünyalarını doğru tahlil edebilmeliyiz.

Ayrılcı terör örgütleri, millet çatısı altındaki zenginliklerimiz olan etnik kimlikleri çatışma sebebi hâline getirmeye çalışıyorlar. Millet, farklılıklarımızla ortaklıklarımızı uyum içinde tutarak bize barış, zenginlik ve huzur dolu bir dünyanın kapılarını açar. Millet hayatı, komşularımızla etnik kökenlerini tehdit saymadan ilişki kurmamızı temin eder. Devlet dairesinde karşımıza çıkan görevlinin, çarşıda alışveriş yaptığımız esnafın kökenini merak etmeyiz. Millet hayatı, okullardan kışlalara çok geniş bir sosyal kurumlar yelpazesi içinde bizi buluşturur. Yalnızca doğduğumuz yörede değil, vatanımızın her yerinde “evimizde” hissetmemizi sağlar. Büyük bir ekonominin ve güvenli bir ülkenin nimetlerini önümüze koyar. Üstelik millet, küreselleşme süreçlerinde görüldüğü gibi, dış dünyadan gelen tahrip edici etkilere karşı bir dalgakıran rolü üstlenerek etnik kimliklerin ve kültürlerin varlıklarını sürdürmelerini de kolaylaştırır. Millet hayatı, dışarıya karşı bu koruma işlevini ifa edip beşerî çoğulculuğu desteklerken, içeride de etnik kimlikleri millet mefkûresiyle ve birbirleriyle temas sokarak ortak renklere boyar ve ‘saçaklandırır’. Ortak renklere boyanma; vatan toprakları üzerindeki ailevi, sosyal, ekonomik, siyasi ilişkiler ağının, aynı müesseselerle uzun müddet sürdürülen etkileşimin, paylaşılan acılar ve mutluluklar tarafından asırlar boyunca inşa edilen tarihî hafızanın sonucudur. Saçaklanma, millet hayatı içerisinde ortak renklere boyanma süreci esnasında gerçekleşir. Millet çatısı altında muhtelif etnik aidiyetlerden insanlar, birbirleriyle yoğun temas imkânı bulurlar. Etnik gruplar, diğer kesimlerle temas ettikleri noktalarda köprü işlevi gören saçaklar geliştirmeye başlarlar. Bu süreç, etnisitelerin mahiyetini de değiştirir. Zamanla, etnik grupların değişik ülkelerde ayrı millet hayatları yaşayan mensupları arasındaki farklılaşma ileri düzeylere ulaşır. Değişik etnik kökenlerden gelmekle birlikte aynı millet hayatının paydaşı olanlar ise birbirlerine yakınlaşırlar. Milletdaşlık, etnik aidiyetin gücünü aşan bir mensubiyet şuuru üretir.

Ayrılcılık, etnik kimlikleri millî kimliğin ve diğer etnik kimliklerin “rakibi” hâline getirmek suretiyle bu dengeleri değiştirmeyi, uyumu bozmayı hedefler. Böylelikle de çatışmaların önünü açar. Bu yüzden, Türk milleti mefkûresi bakımından mesele teşkil eden husus, etnik çeşitliliğin doğal kültürel tezahürleri değil, etnik aidiyetlerin diğer etnik kimliklerle ve millî aidiyetle yarışırılması, birbirleriyle zıtlık ilişkisi esnasında konumlandırılmasıdır. Bu tehlikeyi, dikkatleri sürekli etnik farklılıklara çekerek değil, işlevi bizi birbirimize kenetlemek olan millî kimlik ve kültürümüzü güçlendirip kamu hayatında vurgulayarak aşabiliriz. İşaret ettiğimiz hususun anlaşılması hayati derecede önemlidir. Aksi takdirde; Türkmen, Kürt, Çerkes, Arap vb etnisitelerin doğal kültürel hususiyetleri bahane edilerek birbirlerinin ve Türk milleti mefkûresinin rakiplerine dönüştürülüp çatışmaya itilmeleri engellenemeyecektir.

Türkiyemizi hedef alan diğer büyük tehdidin, dinî motifli terörün muhtelif renkleri arasında farklılıklar bulunsa da, iki temel ortak nokta dikkatlerden kaçmıyor. Bunlardan ilki, dinî grubun kendisini radikal biçimde ‘milletin’ dışında ve üstünde tarif etmesidir. Yukarıda önemine işaret ettiğimiz “eşit onura sahip sayılma”, cemaatin/örgütün yalnızca iç ilişkileriyle sınırlanmakta, geniş halk kesimleri ise ya kurtarılacak ya da kurtulunacak yığınlar olarak görülmektedir. DAİŞ gibi örneklerde bu tutum, örgüt ideolojisinin merkezine açıkça yerleştirilmektedir. Örgütün doğru saydığı biçimde inanıp yaşamayanlar tekfir edilirken, farklı inançların mensuplarını da ortak kader duygusu etrafında birleşmeye çağıran millet anlayışı şiddetle reddedilmektedir. Grup içinde kullandıkları dili dışındakinden ayırıştırarak cemaatlerde ise durum daha karmaşıktır. Kitlelere hitap edilirken başvurulan son derece kuşatıcı ve hoşgörülü yaklaşım tarzı, çekirdekdeki müntesipler arasında yerini seçilmişlik inancına bırakır. Buna göre, yozlaşmış kabul edilen kitleler kendilerine uzanacak seçilmiş elleri beklemektedir. Grup içi motivasyonu yüksek tutan bu söylem, dış dünyayla ilişkiler çatışmalı bir karakter kazandığında güçlü düşmanlık duyguları üretebilir. 15 Temmuz gecesi, sivilleri merhametsizce tarayan gözü dönmüş terörü anlamaya çalışırken bu hususu gözden kaçırmamamız gerekiyor. Sokaklarda ölüm kusan namlular, ateş ettiklerinin kendileriyle eşit onura sahip millettaşları olduğuna inansalardı Türkiyemizi derinden sarsan bu cinayetlere kalkışabilirler miydi?

İkinci ortak nokta ise din duygusunun dünyevi zenginleşme amacıyla istismarıdır. Kur’an-ı Kerim’de açıkça lanetlenen bu kötülük, tarih boyunca sık sık karşımıza çıkar. 12. yüzyılda yaşayan Hoca Ahmet Yesevi, Hikmetler’inde yüce dinimizi şahsi menfaatleri için kullanan “ahir zaman şeyhleri”nden şikayetçidir. 18. yüzyılın başında ünlü tarihçi Naima, Devlet-i Aliyye’nin başına musallat olan belaları anlatırken, İslam’ı dünyevi emellerine alet eden, züht ve takvayı mal toplama aracına dönüştüren düzenbazların şerrinden Allah’a sığınır. İnsanlığın hafızasında benzerleri derin yer etmiş dersleri, yaşadığımız acı tecrübelerle bir kez daha idrak ediyoruz. Dindar gençler yetiştirmek gerekçesiyle kurulan dayanışma ağlarının ticari zenginleşme ile bürokratik ve siyasi kudret devşirme vasıtalarına dönüşümü, dehşet verici sonuçlar doğuruyor. Biriken gücü koruma ve arttırma motivasyonunun tahrik ettiği kavgalar, meyvesi darbe terörü olan nefret bataklıkları üretiyor. Bu sebeple, FETÖ’ye giden sürecin samimiyetle tahlil edilmesi, gelecekte benzer faciaların tekrarlanmaması için yapılması gerekenler listesinin ön sıralarında yer alıyor.

Son olarak, şu gerçeklerin altını bir kez daha çizmek istiyorum. Türkiyemiz’in ufkunda biriken kara bulutların kolay dağılmayacağı bir çağdayız. Arkası kesilmeyen saldırılara karşı direncimizi arttırabilmek için elimize geçen millî bünyemizi kuvvetlendirme fırsatlarını iyi değerlendirmeliyiz. Bu açıdan bakabilirsek, sinemizde derin yaralar açan 15 Temmuz sürecinin ortaya çıkardığı millî refleks ve enerji, bizi yeni bir mefkûre dönemine taşıyabilir, tahrip olan kurumlarımızı dünün yanlışlarından sıyrılarak onarmak için bir milat teşkil edebilir. Sırtını, ay yıldızın gölgesinde “eşit onura sahip” mutlu insanlara dayayan bir geleceğe yürümek istiyorsak, millet olmanın değerini, tarih şuuru ve vatan sevgisinin önemini ruh hafızasına kazınmış bir dindarlığın desteğine de muhtacız. Suriye ve Irak’taki dehşetin, vatanını yitirenlerin her gün şahit olduğumuz çilelerinin Türkiyemiz’de tekrarını istemediği için meydanları dolduran gelincik denizi, bizi ümitvar olmaya davet ediyor...